

Tallinna Ülikool

ELU projekt

**Põhikooli õpilaste ettevõtlikkust arendavate materjalide
loomine ja testimine**

Portfoolio

Alexandra Mägi, Carina Gadžibalaev, Cristin Menind, Hugo Heimar Vaarend, Piret Pallas,
Maarja-Ly Teino

Juhendajad: Egle Hollman, Geidi Mitt

Tallinn 2024

Sisukord

1. Projekti aruanne	3
1.1. Projekti lähteülesanne, eesmärgikirjeldus	3
1.2. Probleemi olulisus, kirjeldus ja meetodite valik	4
1.3. Tegevuste kirjeldus ja sidusgruppideni jõudmine	4
1.4. Projekti jätkusuutlikkus	6
1.5. Tulemuste kokkuvõtted ja lisad	6
1.6. Projekti tegevuskava	11
1.7. Kommunikatsioon sidusrühma(de)le	11
1.8. Õpikogemuse refleksioon	12

1. Projekti aruanne

ELU projekti “Põhikooli õpilaste ettevõtlikkust arendavate materjalide loomine ja testimine” käigus lõi õpet lihtsustavaid materjale, et ettevõtlikkuspädevused oleksid selged aina rohkematel noortel. Eesmärgiks oli luua põnevaid ning interaktiivseid materjale, mis lihtsustaksid õpetajate ja noorsootöötajate tööd.

1.1. Projekti lähteülesanne, eesmärgikirjeldus

Projekti eesmärgiks oli luua **põhikooli III kooliastmes kasutatavad ettevõtlikkust arendavad materjalid**. Meie rühma eesmärgiks oli luua videomaterjaliga tunnikavad kolmandale kooliastmele.

Soovisime luua teooriat edasi andvad videomaterjalid ning seejärel töölehed, et õpilased saaksid ise end gruppides proovile panna ja õpitut rakendada. Samuti testisime juba olemasolevaid materjale, et näha, mida saaksime oma materjalis teisiti teha või millest ise materjale läbi töötades puudust tundsim. Soovisime luua lihtsasti kasutatavat õppeprogrammi, et õpetajad saaksid luua noorte jaoks sidusa pildi ühiskonnast ning tuua näiteid seostest erinevate õppeainetega. Oluline oli luua materjalid, mis oleks noortele põnevad ning kergesti arusaadavad. Läbi töölehtede on noored tegevuses ning teooria osa on ka lihtsamini hoomatav.

Tänapäeva keerulises, kiiresti muutuvmas maailmas elamisel ja tööturul hakkamasaamiseks on ettevõtlik mõtte- ja teguviis väga oluline. Ettevõtlikud inimesed on need, kes tagavad ühiskonna arengu, innovatsiooni ja majandusliku heaolu tõusu nii endale kui teistele. Ettevõtlikkus on igapäevaelus oluline olukordade ja probleemide lahendamisel ning aktiivse ühiskonnaliikmena tegelemisel. Ettevõtlikkus on arendatav ja me peame oma haridussüsteemis seda arengut toetama. (Ettevõtlus- ja karjääriõppe programm Edu ja Tegu – Ettevõtlus- ja karjääriõppe arendamine üld-, kutse- ja kõrghariduses, s.a.)

Ettevõtlikkuse arendamine koolides on väga erinev: mõnedel on valmisolek kasutada ettevõtlikkusõpet klassijuhataja- või mentortundides, mõned kasutavad läbi terve põhikoolitee erinevaid materjale toetamaks ettevõtlikku hoiakut. 7.-9.klassi süsteemset ja head materjali on aga pigem raske leida. (Põhikooli õpilaste ettevõtlikkust arendavate materjalide loomine ja testimine | Erialasid Lõimiv Uuendus, s.a.)

1.2. Probleemi olulisus, kirjeldus ja meetodite valik

Edu ja Tegu poolt on ettevõtluspädevust defineeritud kui teadmiste, oskuste ja hoiakute terviklikku kogumit, mis on vajalik väärtust loovate ideede elluviimisel, õppija ettevõtlikkuse arenguks ning jätkusuutlikuks toimetulekuks töös ja igapäevaelus. Ettevõtluspädevus on oluline kõikides valdkondades ja selle keskmes on indiviidi isiklik areng, aktiivne osalemine ühiskonnas. Oluline on rõhutada, et ettevõtlus ja ettevõtlikkus ei ole võrdusmargiga. Ettevõtlus on osa ettevõtlikkusest, kuid peame alati rõhutama, et see ei ole ainuke väljund. (Ettevõtlus- ja karjääriõppe programm Edu ja Tegu – Ettevõtlus- ja karjääriõppe arendamine üld-, kutse- ja kõrghariduses, s.a.)

Meie rühm otsustas luua **töölehed** ning neid toetavad **videomaterjalid**, et eesmärki täita. Eesmärgini jõudsimel läbi hetkeseisu kaardistamise, analüüsi, uute materjalide loomise ja nende piloteerimise ning seejärel parendustegevuste tegemise kaudu. Oluline oli teada, mis on hetkel olemas, mis on need kohad, mida me näeme, et võiksid olla paremad või mis on puudu, selleks, et meie loodav materjal ei oleks lihtsalt kordamine või sahtlisse kirjutamine. Väga oluline osa oli ka piloteerimine, mis andis nii läbiviijate kui ka osalejate tagasiside selleks, et loodav materjal oleks tõesti arusaadav, lihtne ning süsteemne kõikidele kasutamiseks. Ära ei saa unustada muidugi ka turundamise poolt. Loodav materjal peab jõudma päriselt ka nende inimesteni, kes seda kasutama hakkaks.

Videomaterjalid lihtsustavad ka õpetaja tööd ning nende tunnis esitlemine ei eelda õpetajalt suurt ettevalmistust. Peale video vaatamist noored oma ettevõtlikkust näidata ülesannete lahendamisel. Kindlasti on üheks osaks seal ka meeskonnatöö olulisus. Meeskondade loomisel julgustame kasutama erinevaid meetodeid selleks, et kokku satuksid erinevad noored. Muidugi on oluline siin neile ka selle eesmärki selgitada, et anda noortele kohe tugevuste kaardistamise mõju juurde. See annab lisa aspekti kõigele juurde ja aitab nende analüüsi oskusele kaasa. Kogu programmi vältel võiks kasutada õpimappi, et noored saaksid iseseisvalt hiljem ka õpitut analüüsida ning sõnastada. Kõige olulisem on see, et noored näeksid õpitut ka praktikas ehk et kõik ei jääks vaid nõ õpiku tarkuseks. Meeskonnatöö paneb noored pingutama ning õpetab neid teistega arvestama. Samuti teeb see töö lõbusamaks.

1.3. Tegevuste kirjeldus ja sidusgruppide ni jõudmine

Projekt mõjutab nii haridusvaldkonda kui ka noorsootööd. Projekt on otseselt suunatud III kooliastmele, eesmärgiga anda õpetajatele materjale ettevõtlikkuse toetamiseks. Suuresti tegeleb noorte ettevõtlikkuse toetamisega ka noorsootöö, seega on kindlasti loodav materjal hea sisend ka

nende jaoks.

Sidusrühmad:

- 7.-9.klassi õpilased : otseselt mõjutab see just neid, sest loodav materjal on nende jaoks koostatud, et õpetada ettevõtlikkust ning ettevõtlust.
- õpetajad: loodud materjali läbiviijad ehk nemad on need, kes noortele meie materjali kaudu hakkavad õpetama ettevõtlikkuspädevusi.
- noorsootöötajad: saavad olla toeks materjalide kinnistamisel või ka vajadusel läbiviimisel. See on hea võimalus noortel saadud oskused panna kohe ka praktikas käiku.
- kohalikud ettevõtted ja ettevõtjad: see on hea võimalus teha koostööd kohalike ettevõtjatega. See on kasulik nii õpilastele kui ka ettevõtjatele endale, luues juba teatud suhet tulevase tööjõuga. See on ka hea võimalus diskussiooniks tööandja ja tulevase töötaja vahel ning kindlasti arendav mõlemale poolele.

Me leiame, et mida rohkem on sidusrühmadega koostööd, seda jätkusuutlikum ja arendavam see on. Esiteks on kindlasti väga oluline küsida nende arvamust loomisprotsessis selleks, et loodav materjal oleks vajalik, arendav ja atraktiivne ning teiseks annab see võimaluse luua suhteid erinevate osapoolte vahel. Kogukonnapraktika on üks väga põnev ja arendav kogemus nii noorte kui ka ettevõtjate jaoks. Kogukonnapraktika on kogemusõpe, mille käigus õpilased lähevad vabäihendusse lühipraktikale. Õpilane saab praktilise õppekogemuse, kool saab sisukama ja sisulisema õppekava ja vabäihendus saab tuttavaks kohalike noorte ja tulevaste tegijatega.

III kooliastmele ei pruugi kogukonnapraktika alati olla võimalik, kuid kui noored saaksid juba III kooliastmes tuttavaks kohalike tegijatega, siis oleks gümnaasiumis kogemusõpe veelgi arendavam ja eesmärgistatum.

Antud projektis oli oluline kõigi rühmaliikmete panus, sest videomaterjalid ja tunniplaani olid koostatud lähtudes erinevatest erialadest. Videomaterjalid said loodud ajakirjandusest, kehakultuurist, noorsootööst, matemaatikast ning psühholoogiast. Tulevikus saab materjale luua kõigist võimalikest valdkondadest, et näidata noortele veelgi enam seoseid ettevõtlikkusega igas elu alas.

1.4. Projekti jätkusuutlikkus

Loodud materjalid on kasutamiseks ning loodame, et need saavad tulevikus õpetajate tööd lihtsustada. Meie eesmärgiks on materjale võimalikult paljudesse koolidesse saata. Ühtlasi on meie grupis noorsootöötajad, kes saavad ka ise materjale oma töös rakendada. Meie rühma üks liikmetest hakkab loodud materjale kasutama ettevõtlike noorte huviringi ja samuti ka tundide raames. Samuti on need jagatud näiteks Raasiku kooli õppejuhile, kes samuti neid materjale kasutama hakkab. Leiame, et kõige paremini levib materjal ka isiklikul pöördumisel, seega on vaja leida üles just need inimesed, keda see teema paelub ning kellel on valmisolek neid kasutada.

1.5. Tulemuste kokkuvõtted ja lisad

Projekti jooksul saime tutvuda paljude juba olemasolevate ettevõtlikkust toetavate materjalidega. Saime kiiresti aimduse, mida saaksime ise paremini teha ning tegime parandusi, kus nägime kitsaskohti.

Projekti jooksul valminud töölehed ning videomaterjalid, mida tundides kasutada:

1. Noorsootöö- [videomaterjal](#) ning tööleht

MEIE PROJEKT			
PROJEKTI PEALKIRI	____		
SIHTRÜHM/ KASUSAAJAD: _____			
1. PROJEKTI VAJADUSE KIRJELDUS (kirjeldage, miks seda vaja on)	2. PLANEERITAVAD TEGEVUSED (Kirjeldage milliseid tegevusi teete eesmärgi saavutamiseks)	3. PLANEERITAV EELARVE (Kirjeldage milliseid kulutusi teete eesmärgi saavutamiseks)	4. PROJEKTI MÕJU (Kirjeldage milline muutus on toimunud peale projekti tegevuste toimumist)
____	____	____	____

2. Ajakirjandus- [videomaterjal](#) ning tööleht

RÜHM NR:

KONFLIKTI LAHENDAMINE

Ajakirjanduslikus väljaandes ilmub artikkel, mis avalikustab, et paaris Eesti kohvikus ning restoranis makstakse palka mustalt, ilma lepinguta töötajatele, kellel ei ole kehtivat elamislubu. Vihje saabus toimetusse anonüümselt ning hõlmas antud kohvikute ja töötajate nimesid, kes väidetavalt ümbriku palka saavad. Toimetus võttis ühendust kohvikute omanikega, kuid vastust ei saanud kelleltki. Lugu otsustati avaldada, et tuua valgust restoraniäri varjukülgedele. Paar nädalat peale loo ilmumist on ühe restorani omanikud esitanud kohtule hagiavalduse, milles süüdistatakse toimetust valeinfo levitamises. Tööinspeksioon leidis, et enamik infot, mis artiklis avaldati vastas tõele, kuid hagi esitanud restoranist rikkumisi ei leitud. Restoran nõuab läbi kohtu toimetuselt kompensatsiooniks suurt rahasummat, mis mõjaks meediamajale rängalt. Artikkel sai väga palju kõlapinda ning restoranidel läheb peale loo ilmumist väga kehvasti.

Jaage tiimisisesele ära rollid: meediaväljaande juht, restorani omanik, ajakirjanik, tööinspeksioon

Proovige leida olukorrale lahendus, mis oleks õiglane. Kuidas osapooled käituma peaksid?

MEEDIA- VÄLJAANDE JUHT	
RESTORANI OMANIK	
TÖÖ- INSPEKTSIOON	
AJAKIRJANIK	
PARIM LAHENDUS	

3. Matemaatika- [videomaterjal](#) ning [tööleht](#)

4. Psühholoogia- [videomaterjal](#) ning tööleht:

Juhtum

Asjaosalised:

1. Psühholoog
2. Logistik ja laohaldur (klient)

3. Lillepoe omanik ja tegevjuht
4. Lillepoe müügijuht
5. Psühholoogi ülemus

Ühes tervishoiuasutuses töötavale psühholoogile tuli klient, kes kolmandal kohtumisel rääkis psühholoogile, et oli 300 eurot oma töökohta firma tagant varastanud. Nimelt töötas ta lillepoe logistiku ja laohaldurina ning müüs tavahinnast odavamalt oma heale tuttavale ettevõtte lilli, millest teenis 300 eurot, pealegi, tuttav teadis, et on kaasosaline varguses. Psühholoog rääkis aga sellest kõigest hiljem vestluse käigus oma sõbrale, kes osutus juhuslikult sama lillepoe müügijuhiks, kus see laohaldur töötas. Nüüd nõuab müügijuht, kes on firmas tähtsusetult teine, laohalduri vallandamist, kuid inimene, kes seda realselt teha saab, on ainult lillepoe omanik, kes näib pigem tahtvat töötajale seekord andestada. Nüüd on müügijuht poodi kokku kutsunud poe omaniku, laohalduri ja psühholoogi, et asjad selgeks rääkida ja õiglus jalule seada. Kui kõik on kogunenud, astub poeuksest sisse veel viies inimene, psühholoogi vahetu ülemus, keda nähes psühholoog oma töökohta pärast kartma lööb, sest kliendi konfidentsiaalsust tohib rikkuda ainult erandlikel juhtudel, nagu kellegi elu ohtu sattumine, kahtlus laste väärkohtlemise osas, kliendi kirjalik nõusolek ning kohtumäärus - ükski neist olukordadest antud juhul ei esine. Psühholoogi ülemus selgitab, et on situatsioonist teadlik, ehk sellest mida psühholoog oli müügijuhile kliendi räägitud juhtumi kohta öelnud, ning et ta soovib arutelus osaleda, sest asjaga on seotud ka tema alluv. Viiekesi istutakse maha ja hakatakse arutama.

Juhtum - psühholoog

Olete teinud suure vea oma ametivallas, nimelt rikkusite tugevalt oma kliendi konfidentsiaalsust. Lillepoe müügijuhiga olete olnud lasteaiast saadik parimad sõbrad ning teievaheline usaldus on seni olnud katkematu. Kui uksest astub sisse teie ülemus, rääkides kokkutulnutele sellest, kuidas ta on asjast teada saanud, olete te kerges šokis ja üritate aru saada, kuidas see info nii kiirelt teie ülemuseni jõudis. Teie eesmärk on säilitada oma töökoht ja oma mainet nii palju, kui võimalik.

Juhtum - logistik ja laohaldur (klient)

Teie töö pole teie arvestuste järgi kaugeltki nii ohus, kui pealtnägija võiks arvata. Nimelt ütles viis minutit enne käesolevat koosolekut teile privaatselt lillepoe omanik, "me oleme nüüd sinuga tasa." Seda sellepärast, et kaks aastat tagasi maksis omanik kohalikule maffiale, et need konkureerivat

lillepoodi rüüstaksid. Juhtunut politsei uuris, aga olgugi, et te sel korral küll tõest teadlik olite, jäite truuks poe omanikule. Tolleaegsest juhtumist keegi ruumisviibijatest peale teie ja omaniku ei tea. Tuttav, kellele te ebaseaduslikult 300 euro eest lilli müüsite, oli aga juhuslikult teie enda psühholoogi ülemus. Te olite pärast loo väljatulekut psühholoogi peale vihastanud, tema ülemusele kaevanud ja ta kohtumisele kutsunud, kuhu viimane ka tuli. Teie eesmärk on oma töökoht säilitada, teil on pahameel psühholoogi käitumise osas ja te olete kindel, et omanik teid ei vallanda, sest viimane ei taha, et te tema vastu politseile tunnistama lähete.

Juhtum - lillepoe omanik ja tegevjuht

Laohalduri vallandamist segab teie jaoks üks tähtis asjaolu. Nimelt maksite kaks aastat tagasi maffiale, et nad konkureerivat lillepoodi rüüstaksid. Juhtunut politsei uuris, aga olgugi, et laohaldur sel korral küll tõest teadlik oli, jäi ta teile truuks. Tolleaegsest juhtumist keegi ruumisviibijatest peale teie ja laohalduri ei tea. Kuna te ei taha, et teie alluv politseile tunnistama läheks, siis ütlesite talle viis minutit enne käesolevat koosolekut privaatsest, “me oleme nüüd sinuga tasa” andes mõista vaikivast kokkulepest. Teie huvi on, et teie ebaseaduslik tegu minevikust päevavalgust ei näeks ning seetõttu üritate te pigem müügijuhti laohalduri vallandamise nõudmise osas sujuvalt maha rahustada.

Juhtum - lillepoe müügijuht

Te olete väga pahane laohalduri peale ning te ei saa ka aru, miks poe omanik teda vastutusele ei võta. Laohalduri psühholoogiga olete te lasteaiast saadik parimad sõbrad olnud ja teie eesmärk on, et viimase töökoht säiliks, samas laohaldur peaks teie meelest töö kaotama.

Juhtum - psühholoogi ülemus

Teie pole rahul oma ühe alluva, ruumis viibiva psühholoogi, konfidentsiaalsust rikkuva teoga ning kaalute seetõttu tema vallandamist. Teie olete aga juhuslikult seesama laohalduri tuttav, kellele ta 300 euro eest lilli müüs. Teie huvi on, et teised teada ei saaks, et te olite kaasosaline varguses.

LISA: ülesanne toetudes kehakultuuri erialale (ilma videomaterjalita)

Sissejuhatus (2 min) : tunni teema ja eesmärgid

Mida teavad noored hetkel Kehakultuuri erialast? Mis on edasised väljundid? Millised ülesanded ning vastutus on kehalise kasvatus õpetajal õpilaste osas? Milline on kehalise kasvatus õpetaja igapäevane ajakava?

Sisuosa:

Arutelu (5 min): Kehakultuuri üheks väljundiks on erinevate füüsiliselt aktiivsust sisaldavate projektide ja tundide kaudu kogukonda panustamine ja noorte vaba aja tegevuste mitmekesistamine, omaalgatuste toetamine ja võimendamine

*meeskondadesse jagunemine: valige enda meeskonda 3-4 kaaslast

Ajurünnak (5min): on meie kogukonnas/koolis tervisliku elustiili ja kehaliselt aktiivset tegevust toetavaga seoses midagi, mis vajaks muutmist? Mis võiks olla midagi uut? Mis oli viimasel spordipäeval minu jaoks puudu?

Projekti 'Spordipäev' kirjutamise alusmõtted töölehe kaudu ja töölehe täitmine (olemas ka veebipõhiselt, et saab arvutis/tahvelarvutis täita) (20 min)

Mõned mõtted, mida ka jagada spordipäeva projektist

Spordipäeva korraldamine ning projekti kirjutamine on pikaajaline protsess, mis algab probleemi lahendamise soovist ja heast ideest. Kui soovid, et sinu üritus oleks edukas ja kõik kulgeks lodusalt, siis jälgi selle eeltöö juures järgmisi punkte:

- Visioneeri ja kirjuta üles, mis on sinu arvates Spordipäeva puhul oluline
- Arvesta reaalsete võimalustega (ajakava, ressursid, tööjõud, ohutus)
- Anna osalejatele uusi kogemusi ja õpi sellest protsessist ka ise
- Kõik sinu projekti tegevused peavad toetama eesmärki ja oodatavat tulemust
- Vali õpetaja/kaaslased, kelle eesmärgid ja prioriteedid on kooskõlas sinu ideede ja tegevustega
- Mõttele, mis motiveeriks sind spordipäeval osalema ning entusiastlikult kaasa tegema

Kokkuvõte (5min): ideede esitlus, erinevad võimalused Spordipäeva korraldamiseks

Tagasiside (5min) : mida õppisid ja teada said

KAUST KÕIGILE MATERJALIDELE (juhised õpetajatele + töölehed lahti seletatud)

1.6. Projekti tegevuskava

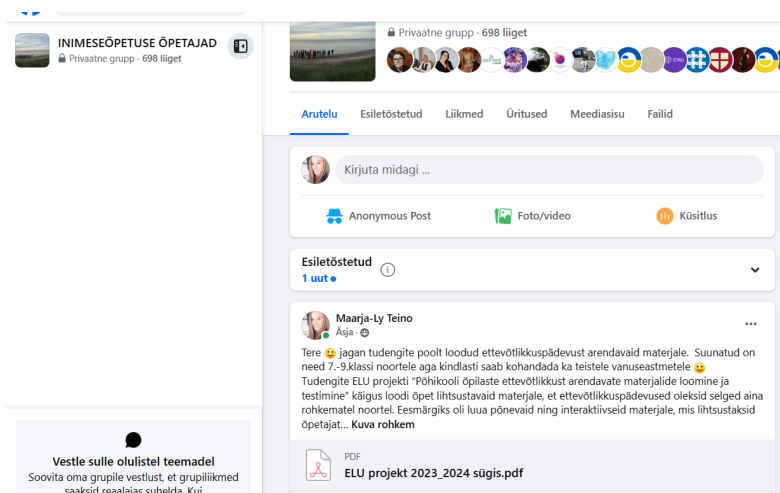
Tegevused	Tähtaeg	Vastutaja(d)
Meeskonna tutvumine, tegevuste kaardistamine	20.09.23	Maarja-Ly Teino, Alexandra Mägi, Carina Gadžibalaev, Piret Pallas, Cristin Menind, Hugo Heimar Vaarend
Kodutöö tegemine, tegevuskava koostamine	15.10.23	Carina Gadžibalaev, Piret Pallas
Vahekokkuvõtte tegemine	15.10.23	Maarja-Ly Teino, Alexandra Mägi, Carina Gadžibalaev, Piret Pallas, Cristin Menind, Hugo Heimar Vaarend
Olemasolevate materjalidega tutvumine	17.10.23	Cristin Menind
Materjalide loomine ja testimine	18.11.23	Maarja-Ly Teino, Alexandra Mägi, Piret Pallas, Carina Gadžibalaev, Hugo Heimar Vaarend
Parendustegevused ja analüüs	08.12.23	Maarja-Ly Teino, Alexandra Mägi, Carina Gadžibalaev, Piret Pallas, Cristin Menind, Hugo Heimar Vaarend

1.7. Kommunikatsioon sidusrühma(de)le

Oma projektist kirjutasime blogipostituse, mille saatsime TLÜ Meediavärvasse ning erinevatesse koolidesse, et tutvustada oma projekti. Samuti jagati projektis loodud tunnikavasid Inimeseõpetuse õpetajate Facebooki gruppi. Näited koolidest, kus käisime ka ise kohal tunde läbi viimas, et aru saada, mida parandada ning mis juba toimis: Aruküla põhikool, Tallinna Mustjõe Gümnaasium. Õpilastelt saime palju tagasisidet ning jäime antud tundidega ise väga rahule. Tundus, et õpilastel oli põnev ning ka õpetajad olid tänulikud, et saavad uut materjali tundides kasutada. Meie jaoks kõige olulisem oli kooli juhtkondades huvi tekitada ning usun, et sellega saime ka hakkama.

Kirjutatud blogipostitus- [tutvustav postitus meie rühma tööst](#)

Materjale jagasime ka Facebooki grupis:

1.8. Õpikogemuse refleksioon

Hugo Heimar Vaarend - Koostöö ja grupidünaamika olid konstruktiivsed, sest igasugused eriarvamused lahendati ära grupiseselt ning pigem ei jäetud negatiivseid asju tagasisidestamata, vaid tegeleti probleemidega vahetult, ilma neil paisuda laskmata. Meie lähenemine oli panuse koha pealt see, et kohe alguses hakkasime suhteliselt ausalt rolle jagama, et ei tekiks olukorda, kus üks kõik ära

teeb. Pidin tunnikava testimisel korduvalt juhiseid üle lugema ja õpilasi korrigeerima, et harjutus oleks mõistetav, loogiline ja piisava keerukusega. Peamiseks raskuseks oli minu puhul kindlasti loovus tunnikava koostamisel. Kuna tegin rollimängu viie osapoolega, kellel on omavahel väga kompleksed sidemed, siis läks sellega kaua ning see vajas tohutult palju fantaasiavõimet. Tulevikus võtaksin materjalide loomise ja ka testimise kõigi grupi liikmete peale ja hakkaksin otsima koole, kus neid testida, varem, sest kahe inimesega pole see ülesanne proportsionaalne, mistõttu me ei saanud tunnikavasid testida nii palju, kui oleks olnud ideaalne. Tulevikuks võtan kaasa teadmised ettevõtlikkusest, mida minul kui tulevasel psühholoogil võib hädasti vaja minna.

Maarja-Ly Teino - Mul on hea meel, et sain osa sellisest ELU projektist, mis oli minu jaoks väga kasulik ja arendav ühtlasi. Võtan tulevikuks kaasa head teadmised olemasolevatest materjalidest, uued materjalid ning suurema pealehakkamise, et ise uusi materjale luua. Kuna töotan õpetajana, siis saavad loodud materjali kasutatud minu tundides. Grupidünaamika ja koostöö oli hea, eks raske on klapitada 6 inimese graafikuid selliselt, et kõigile sobiks, kuid usun, et saime hästi hakkama ning kogu kogemus oli pigem positiivne. Kuna grupiliikmete kogemused ja kõigi tugevused on väga erinevad, siis mina sain suuresti panustada õpetaja vaate ja koolipoolse sisendi andmise näol. Teisalt ka kindlasti noorsootöö vaate sisse toomine, et loodud materjali saaks ka laiemalt kasutada. Katsetamine oli minu jaoks kõige lihtsam, sest töotan koolis. Üldiselt sai meie grupp hästi ja koostöiselt projekti käigus hakkama. Täitsime edukalt oma eesmärgid.

Piret Pallas - Projekt pakkus väljakutseid ja innovatsiooni õppematerjalide kujundamisel ning võimalust lisada lisaväärtusi noortele. Saime omandada uusi teadmisi õppematerjalide kavandamisel erinevate erialade kontekstis ja panustada positiivselt haridusse. Meeskonnana jagasime kõik ühist visiooni ja grupina õppisime kõik üksteiselt - erinevate erialade tudengitelt. Juhendajate usaldus andis vabad käed ning positiivse meelestatuse ja kooshoid olid projekti suurimad võidud. Projekti lõppedes jääb positiivne kogemus ja huvi jälgida tulevasi loodud materjale.

Alexandra Mägi - Projekt vastas igati mu ootustele ning mul oli hea meel olla osa millestki, kus nägin reaalseid tulemusi. Olen ise alati ettevõtlik olnud, kuid tundsin nii põhikooli- kui gümnaasiumi astmes ettevõtlikkuse õppest puudust. Tore oli luua midagi, mille puhul nägin, et see võib päriselt noortele kasuks tulla ning tundidesse põnevust lisada. Meeskonnas töötamine oli tore, sest grupi liikmed olid kõik erinevatelt erialadelt ning kõigil olid omad tugevused, mida saime projektis edukalt ära kasutada. Põnev oli ka ise juba olemasolevaid materjale ja mängu testida, et näha mida saaksime ise paremini teha või millest puudust tundsim. Usun, et saame rahule jääda ka oma loodud materjalidega, sest

läbiviidud tunnid läksid edukalt ning õpilastele meeldis enim see, et nad said praktikas kõike ise läbi proovida. Ka videomaterjalid olid töölehtedele hea lisandus, et enne meeskondadesse jaotust noortele teooriat edasi anda.

Cristin Menind - Projekti käigus õppisin koostöötamist erinevate taustadega inimestega, ajaplaneerimist ja julgust. Raskustena tõusid isiklikult esile enesedisipliin ja ajaplaneerimine. Meeskonnatöö meil grupis üldpildis sujus hästi ja ühine visioon oli luua rohkemat. See kogemus tutvustas mulle veel rohkemaid võimalusi, kuidas suurendada noorte ettevõtlikkust ning edaspidi kavatsen rakendada õpitud oskusi oma igapäevases töös noortega. ja soovitaksin tulevikus rohkem selliseid projekte, kus loovus ja iseaktiivsus on olulised ning materjalid saaksid laiemalt kättesaadavaks tehtud. Lõpetan projekti positiivsete tunnetega, võttes kaasa uusi teadmisi ja ideid ning lootan tulevikus rohkem selliseid projekte kohata.

Carina Gadžibalaev - Mul on väga hea meel, et sain osaleda huvitavas ja haridusprojektis ettevõtluse õppematerjalide väljatöötamiseks kolmanda astme õpilastele. Projekt ületas minu ootusi, rikastades kogemusi materjalide väljatöötamisel, uute tehnikate ja strateegiate valdamisel ning meeskonnatöös. Tulevikus võtan kaasa ettevõtlusalased teadmised, mille sain projekti käigus, need on minu tulevases karjääris kindlasti kasulikud. Selles projektis osalesid üliõpilased erinevatest suundadest, kes ühendati rühmadesse. Meie grupi koostöö ja grupidünaamika olid piisavalt head, kõik said õppematerjalide loomiseks kasutada antud projektis oma tugevaid külgi. Lõpetan selle projekti positiivsete tunnetega-uhkus tehtud töö üle ja rõõm võimaluse üle oma teadmisi ja oskusi praktikas rakendada. Projekt oli minu jaoks tõeline väljakutse, kuid tänu meeskonna ühistele jõupingutustele suutsime oma eesmärgid saavutada. Selle projekti käigus veendusin veelkord, et matemaatika on ettevõtluse valdkonnas lahutamatu osa.

1.9. Allikad

Ettevõtlus- ja karjääriõppe programm Edu ja Tegu - Ettevõtlus ja karjääriõppe arendamine üld-, kutse- ja kõrghariduses. (s.a). URL: <https://ettevotlusope.edu.ee/>

Põhikooli õpilaste ettevõtlikkust arendavate materjalide loomine ja testimine | Erialasid Lõimiv Uuendus.(s.a.). URL:

<https://elu.tlu.ee/et/projektid/pohikooli-opilaste-ettevotlikkust-arendavate-materjalide-loomine-ja-testimine>

Konopka, G. (1973) Requirements for healthy development of adolescent youth. URL:

<http://acycpjournal.pitt.edu/ojs/jcycw/article/view/54/38?fbclid=IwAR1NhvBGHKeBO376uC5KkV1LVpXtrcDfyq8TVIsfbiPA4-VGx-Qi2eJYmjY>

Materjalid millega ise tutvusime:

1. "Harjumaa Ettevõtlikud". Tegevused koolidele. URL:
<https://www.heak.ee/ettevotlikud-noored/tegevused-koolidele/>
2. Edu Ja Tegu, 2016. Materjalid: Ettevõtlus- ja karjääriõppe programm. URL:
<https://ettevotlusope.edu.ee/materjalid/>
3. Edu ja Tegu, 2016. Ettevõtlikkus kui isiksuseomadus, mõtte- ja teguviis ning hoiak. URL:
<https://sisu.ut.ee/edujategu6/ettev%C3%B5tlikkus-kui-isiksuseomadus-m%C3%B5tte-ja-teguviis-ning-hoiak>
4. Edu ja Tegu, 2016. Metoodika. URL: <https://ettevotlusope.edu.ee/metoodika/>
5. Ettevõtlikkusõppe tugimaterjal õpetajatele koolieelsetes lasteasutustes ja põhikoolide klassiõpetajatele. URL:
https://web.archive.org/web/20180222165253/https://www.narva.ut.ee/sites/default/files/narva_files/EDUKO%20NC%20korrigeeritud%20p%C3%B5himaterjal.pdf
6. Ettevõtlusküla. URL: <https://ettevotluskyla.ee/>
7. Gümnaasiumi valikkursus "Ettevõtlusõpetus". URL:
https://www.harno.ee/sites/default/files/documents/2021-02/Gymnaasiumi_valikoppeaine_Ettevotlusopetus_2018_0.pdf
8. JA Eesti. Ettevõtlusõppe materjalid. URL: <http://ja.ee/>
9. Põhikooli valikõppeaine "Ettevõtlusõpetus". URL: [Põhikooli valikõppeaine „Ettevõtlusõppe \(harno.ee\)](http://www.harno.ee/sites/default/files/documents/2021-02/Gymnaasiumi_valikoppeaine_Ettevotlusopetus_2018_0.pdf)
10. Rahatarkuse mentorklubid. URL:
<https://fin.ee/finantspoliitika-valissuhted/rahatarkus/rahatarkuse-mentorklubid>